

*Οι παιδαγωγικές μέθοδοι του Κλήμεντος Αλεξανδρέως
σημείο αναφοράς και σύγκρισης με τις σύγχρονες
παιδαγωγικές μεθόδους και διδακτικές προσεγγίσεις*

Σωτηρία Καρολίδου

M. Sc., M.A. Φιλολόγος - Θεολόγος

Υπεύθυνη Συμβουλευτικού Σταθμού Νέων

Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Κιλκίς

Βασικοί Άξονες

Παιδαγωγικές μέθοδοι, Κλήμης Αλεξανδρέυς, Σύγχρονο σχολείο, Εκπαιδευτικός

- **διαχείριση της σχολικής τάξης:** ζήτημα μείζονος σημασίας (Παρασκευά & Παπαγιάννη, 2008).
- **μέθοδοι και τεχνικές:** απαραίτητες στην ενίσχυση της οργάνωσης του σχολικού περιβάλλοντος, την πρόληψη αρνητικών συμπεριφορών μαθητών, την υποστήριξη της αποτελεσματικότητας της διδασκαλίας και της μάθησης (Evertson, Emmer & Worsham, 2003).
- **σχέση του παιδαγωγού με τον μαθητή:** μια από τις πιο βασικές προϋποθέσεις της όλης παιδαγωγικής διαδικασίας (παλιότερα και σήμερα) (Ξωχέλλης, 1989).
- **διδασκαλία του Κλήμεντος του Αλεξανδρέως στο έργο του «Παιδαγωγός»:** η ψυχική, ηθική και κοινωνική ωριμότητα του ανθρώπου αποτελεί βασικό στόχο κάθε παιδαγωγού (Καρολίδου, 2016).
- **εκπαιδευτικός:** υιοθετεί ποικίλα στυλ συμπεριφοράς και επικοινωνίας με τους μαθητές (Snowman, Mc Cown & Biehler, 2006).

Εισαγωγή (1)

- Στην **Αρχαία Ελλάδα** ο όρος **παιδεία** αφορά στην **οργανωμένη εκπαίδευση** και την **αγωγή** των παιδιών και των εφήβων: μύηση στον **πολιτισμό**, στις **αξίες**, στην **ομαλή κοινωνική ένταξη** (Καρολίδου, 2016).
- **Πλάτων (Πολιτεία)**: παντοδυναμία της **αγωγής**: η ανθρώπινη **ηθική** καλλιεργείται με την **Αγωγή** και την **Παιδεία** (Chambry, 1970).
- **Κλήμης ο Αλεξανδρεύς (Παιδαγωγός)**: ο άνθρωπος χωρίς **παιδεία** ζει ουσιαστικά σε **έσχατη απαιδευσία**, σε μια κατάσταση που τη χαρακτηρίζει **χειρότερη και από τον σωματικό θάνατο** (Staelin, 1992).
- **Πλάτων + Κλήμης Αλεξανδρεύς**: ο ρόλος του **παιδαγωγού** είναι πολύ **σημαντικός**: εκπαιδεύει το άτομο στην **άσκηση του χαρακτήρα** του, στην **απόκτηση γνώσεων** αλλά και τη **σωστή διαχείριση τους** (Σακκάς, 1985).

Εισαγωγή (2)

- Σε κάθε **διδασκαλία** υπάρχουν κάποιοι **βασικοί παράγοντες**, όπως είναι ο **δάσκαλος**, ο **μαθητής**, το ίδιο το **αντικείμενο της διδασκαλίας** και η **μέθοδος** που χρησιμοποιεί ο εκάστοτε εκπαιδευτικός (Καψάλης, 2002).
- Για να επιτευχθεί η **μάθηση** χρειάζεται ο **μαθητής** να έρθει σε επαφή με το **αντικείμενο διδασκαλίας** και για τον σκοπό αυτό, αιώνες πριν, ο **Κλήμης** τονίζει την αναγκαιότητα ανάπτυξης **προσωπικών σχέσεων του παιδαγωγού με τον παιδαγωγούμενο** (Καρολίδου, 2016).
- Στο **έργο του Κλήμεντος**, ο **παιδαγωγός** ενδιαφέρεται για την **πνευματική οικοδομή** του παιδιού, όπως αντίστοιχα οφείλει να μεριμνά και ο σύγχρονος παιδαγωγός.
- Στους γενικούς **σκοπούς της εκπαίδευσης**, άλλωστε, αναφέρεται ότι η **ανάπτυξη της προσωπικότητας** του παιδιού στην **ολότητά** της αποτελεί προτεραιότητα. Να αναπτυχθεί, δηλαδή, ο κάθε μαθητής, όχι μόνο **διανοητικά**, αλλά και **συναισθηματικά** και **κοινωνικά** (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003).

Ο «Παιδαγωγός» του Κλήμεντος του Αλεξανδρέως

Παιδαγωγικές θεωρίες και μέθοδοι

(1)

- Ο Παιδαγωγός, ως κείμενο, στοχεύει στον ορισμό των πλαισίων της ημερήσιας συμπεριφοράς του πιστού και αποτελεί συγχρόνως ένα κείμενο-κάλεσμα προς τα έθνη να ακολουθήσουν το χριστιανικό τρόπο ζωής, έχοντας πάντοτε ως οδοδείκτη τον Χριστό που είναι το πρότυπο του παιδαγωγού, με τον οποίο καλούνται να εξομοιωθούν (Καρολίδου, 2016).
- Στο πρόσωπο του παιδαγωγού, ο Λόγος, αποτελεί πρότυπο οποιουδήποτε αναλαμβάνει το έργο να παιδαγωγήσει και κατορθώνει να παιδαγωγήει με όλη του την προσωπικότητα, η οποία, επίσης, παιδεύεται από τον πρότυπο Παιδαγωγό, τον Χριστό. [*«πάντας έπαίδευσεν ύπογραμμός καί τόπος Αύτός γενόμενος, μέχρι σταυροῦ καί θανάτου Έαυτόν έκένωσεν» (Ιδιόμελο Τριωδίου)*].
- Η παιδαγωγία του Κλήμεντος είναι η αγαθή αγωγή, η ενάρρητη, που οδηγεί τον άνθρωπο από την παιδική του κατάσταση στην ωριμότητα, στην ενάρρητη κατάσταση, επικεντρώνεται στην ηθική καθαρότητα της ψυχής και την έλλειψη κακίας.

Ο «Παιδαγωγός» του Κλήμεντος του Αλεξανδρέως Παιδαγωγικές θεωρίες και μέθοδοι (2)

- Ο τρόπος «παιδαγωγίας» που χρησιμοποιεί ο Παιδαγωγός Λόγος έχει κάποια γνωρίσματα που συνιστούν και τις παιδαγωγικές του μεθόδους και αυτά είναι (Κλήμης, Παιδαγωγός, Α' στο Staelin, 1992):
 - η νουθέτηση και η συμβουλή
 - η απειλή, ειδικά για όσους δεν πείστηκαν με τον απλό λόγο
 - η επιτίμηση, ο ψόγος δηλαδή για τις άνομες και αισχρές πράξεις που στοχεύει μέσω της επίπληξης και της τιμωρίας στην αποφυγή των κακών ενεργειών
 - η μέμψη που είναι ένας τρόπος να αφυπνισθούν οι αδιάφοροι και αμελείς άνθρωποι
 - ο έλεγχος, ένας ακόμη τρόπος παιδαγωγίας και ουσιαστικά μία δημόσια παρουσία της αμαρτίας
 - η φρένωση, που είναι μια μομφή και ως μέθοδος παιδαγωγικής στοχεύει στο σωφρονισμό των πιστών

Ο «Παιδαγωγός» του Κλήμεντος του Αλεξανδρέως

Παιδαγωγικές θεωρίες και μέθοδοι

(3)

- η **επισκοπή**, είναι μια πιο έντονη μορφή της επίπληξης
- η **λοιδορία**, είναι μια πολύ ισχυρή μομφή
- η **έγκλησις**, είναι μια μομφή κατά των αδίκων
- η **μεμφιμοιρία**, το δυσάρεστο συναίσθημα από ανικανοποίητη επιθυμία ή κάτι που ενοχλεί
- η **διάσυρση**: «Διάσυρσις δέ ἔστι ψόγος διασυρτικός»
- η **κατανεμέσηση** είναι ουσιαστικά μια νόμιμη επιτίμηση των παιδιών που έχουν έπαρση
- ο **μακαρισμός** είναι είδος παιδαγωγίας που χαρακτηρίζει τους ενάρετους

Συνοψίζοντας

- Το παιδευτικό ιδανικό της αρχαίας Ελλάδας είχε σκοπό την αρετή, την καλλιέργεια του νου, τη μόρφωση του χαρακτήρα, την υγεία του σώματος. Η ευγένεια αυτή του στόχου μέσα στο χρόνο συναντιέται με το Χριστιανισμό, που τη συμπληρώνει και την ανακαινίζει (Καρολίδου, 2016).
- Μέγιστη βαρύτητα στη χριστιανική παιδαγωγική έχει το πρόσωπο του παιδαγωγού και η παιδαγωγική σχέση του με το παιδαγωγούμενο. Ο παιδαγωγός είναι ο κατεξοχήν υπεύθυνος για την ομαλή κοινωνική ένταξη και τη θρησκευτική αγωγή του μαθητή (Περάκης, 2010).

Ο ρόλος του σύγχρονου σχολείου και η συμβολή του εκπαιδευτικού (1)

- Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μεγάλη αύξηση του ποσοστού των παιδιών που αντιμετωπίζουν προβλήματα στη μάθηση, στην προσαρμογή στο σχολείο, στη συμπεριφορά, στην κοινωνικότητα και γενικά στην ψυχοκοινωνική τους ανάπτυξη (Χατζηχρήστου & Hopf, 1992).
- Οι παράγοντες που συντείνουν στην εμφάνιση ψυχοκοινωνικών προβλημάτων πολλαπλασιάζονται. Τέτοιοι παράγοντες μπορεί να είναι (Durlak, 1998):
 - **Κοινωνικοί:** φτωχό πολιτισμικό περιβάλλον, διαφορετική πολιτισμική προέλευση, σημαντικές διαφορές ανάμεσα στα μέλη της κοινότητας, κακές σχέσεις με τους συνομηλίκους, κ.ά.
 - **Οικογενειακοί:** χαμηλό οικονομικό – πνευματικό επίπεδο, δυσλειτουργικές σχέσεις, σημαντικά γεγονότα (διαζύγιο), κ.ά.

Ο ρόλος του σύγχρονου σχολείου και η συμβολή του εκπαιδευτικού (2)

- **Σχολικοί:** χαμηλές προσδοκίες εκπαιδευτικών, υποβαθμισμένο σχολικό περιβάλλον, αναποτελεσματική διοίκηση, κ.ά
- **Ατομικοί:** ψυχικές διαταραχές, διαταραχές συμπεριφοράς, μαθησιακές δυσκολίες, χρήση ουσιών, χαμηλή επίδοση, ελλιπής φοίτηση, κ.ά.
- Ένας από τους **στόχους του σχολείου** είναι να προσφέρει στα παιδιά ένα **πλαίσιο**, μέσα στο οποίο θα λειτουργήσουν ως **μέλη μιας κοινότητας**, γεγονός που ευνοεί την **ομαλή λειτουργία του σχολείου** και τη **μαθησιακή διαδικασία** και επιπλέον, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα **εξέλιξης** των παιδιών που επιβαρύνονται από αρνητικούς παράγοντες.

Ο ρόλος του σύγχρονου σχολείου και η συμβολή του εκπαιδευτικού (3)

- Θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική η συμβολή του εκπαιδευτικού για τη δημιουργία και την καλλιέργεια της σχολικής κοινωνίας, η οποία θα χαρακτηρίζεται από θετικό ψυχολογικό κλίμα, καλές σχέσεις μεταξύ των μελών, πνεύμα ενότητας και συνεργασίας και απρόσκοπτη και αποτελεσματική επικοινωνία
- Η επικοινωνία είναι μια πολύπλοκη διεργασία, η οποία πραγματοποιείται διαρκώς ανάμεσα στους ανθρώπους και ανάμεσα στους ανθρώπους και το περιβάλλον και αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για το είδος και την ποιότητα των σχέσεων που οι άνθρωποι αναπτύσσουν μεταξύ τους, στοιχείο που κατά συνέπεια έχει επιπτώσεις στην κοινωνία που διαμορφώνουν οι άνθρωποι και στον τρόπο που λειτουργούν μέσα σε αυτήν (Bateson, 1972).

Ο ρόλος του σύγχρονου σχολείου και η συμβολή του εκπαιδευτικού (4)

- Ο **Thomas Gordon (1970)** διεξήγαγε εκτεταμένη έρευνα πάνω στο θέμα αυτό και ασχολήθηκε ιδιαίτερα με την **επικοινωνία μέσα στο χώρο του σχολείου** (Παρασκευά & Παπαγιάννη, 2008). Η έρευνα έχει δείξει ότι **κάποιες συμπεριφορές δυσχεραίνουν την επικοινωνία**, αφού ουσιαστικά αποτελούν φραγμούς σε αυτήν. Τέτοιες είναι (Π.Ι., 2008: 38):

Η προσταγή	Η εκλογίκευση	Ο αδιάκριτος έπαινος
Η απειλή	Η συμβουλή	Η εσπευσμένη παρηγοριά
Το κήρυγμα	Η κριτική	Η αυθαίρετη ερμηνεία
Η γελοιοποίηση	Η υπεκφυγή	Οι ακατάλληλες ερωτήσεις

Ο ρόλος του σύγχρονου σχολείου και η συμβολή του εκπαιδευτικού (5)

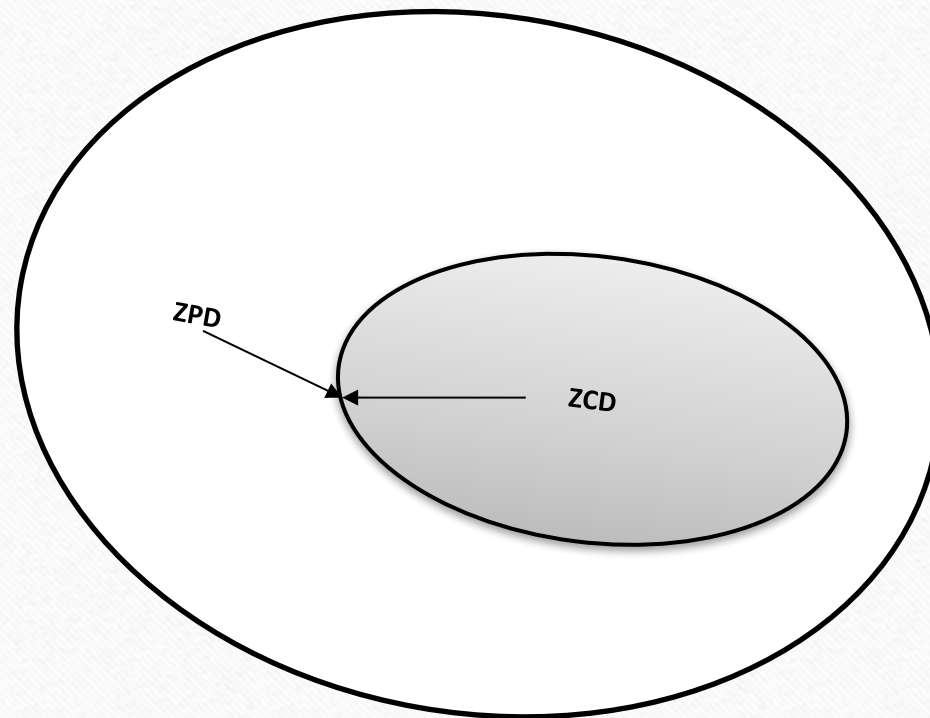
- Σύμφωνα με τα παραπάνω οι παιδαγωγικές μέθοδοι του Κλήμεντος φαίνεται πως δοκιμάστηκαν, επεξεργάστηκαν και εξελίχτηκαν σε μια κοινωνία που συνεχώς αλλάζει.
- Σύγχρονοι μελετητές υποστηρίζουν ότι σημαντικό ρόλο παίζει ο **τρόπος της μεταφοράς του μηνύματος**. Έτσι, σύμφωνα με τον Dick (1979), για μια **πετυχημένη επικοινωνία** απαιτούνται **τρία είδη επικοινωνιακών δεξιοτήτων** και καθένα από αυτά συνοδεύεται από αντίστοιχες **συναισθηματικές δεξιότητες**:

-
- **Δεξιότητες έκφρασης:** για να μεταφέρουμε στους άλλους το μήνυμα που θέλουμε
 - **Δεξιότητες ακρόασης:** για να λάβουμε από τους άλλους τις πληροφορίες που θέλουν να μας μεταφέρουν
 - **Δεξιότητες διαχείρισης** της όλης διαδικασίας
-

Ο εκπαιδευτικός και ο μαθητής σε διαδικασία συνεχούς αλληλεπίδρασης (1)

- Σύμφωνα με τον **Vygotsky (1978)** το επίπεδο ανάπτυξης του ανθρώπου σε οποιαδήποτε στιγμή της ζωής του είναι συνάρτηση:
 - του επιπέδου των κατακτημένων από τον ίδιο πραγμάτων δίχως εξωτερική βοήθεια και
 - του επιπέδου της δυνατής ανάπτυξης του υπό καθοδήγηση ή/και συνεργασία.
- Το μεταξύ των δυο επιπέδων διάστημα αποτελεί τη **Ζώνη Επικείμενης Ανάπτυξης /ZEA** ή **Zone of Proximal Development /ZPD**, που είναι «η απόσταση ανάμεσα στο πραγματικό αναπτυξιακό επίπεδο, που καθορίζεται από την ικανότητα για αυτοδύναμη επίλυση προβλήματος και στο δυνητικό αναπτυξιακό επίπεδο, που καθορίζεται από την ικανότητα για επίλυση προβλήματος με την καθοδήγηση ενήλικα ή πιο ικανών συνομιλήκων» (Vygotsky, 1978: 86) και αποτυπώνεται στο παρακάτω σχήμα ως εξής:

Σχήμα 1. Ζώνη Επικείμενης Ανάπτυξης (ZPD: *Zone of Proximal Development*) και Ζώνη «τρέχουσας» Ανάπτυξης (ZCD: *The zone of current development*). Harland (2003). *Teaching in Higher Education*, Vol. 8, No. 2, 265.

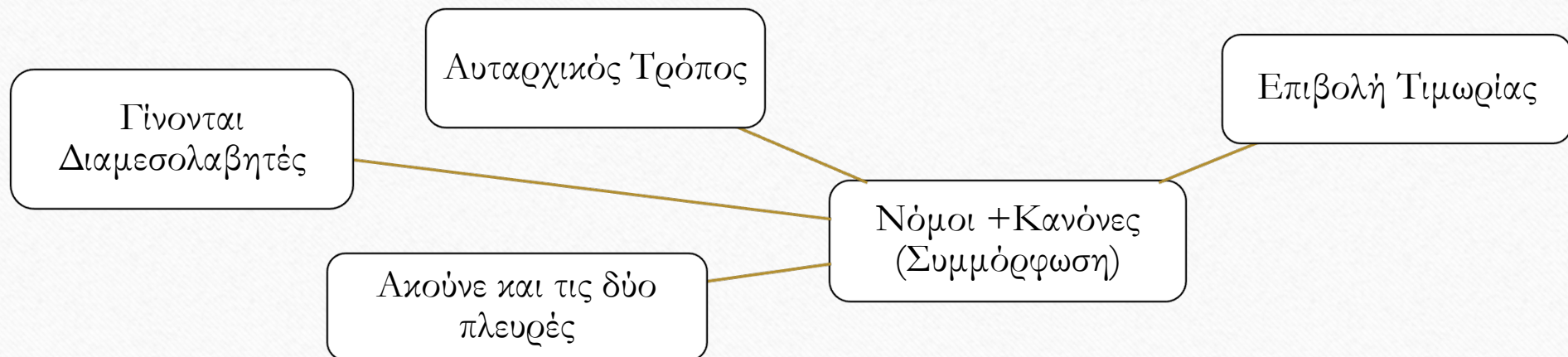

«η εξέταση, δηλαδή, του θέματος από πολλές οπτικές/επιστημονικές πλευρές, καθώς και η καλλιέργεια σχετικών δεξιοτήτων, στάσεων και αξιών» (Δ.Ε.Π.Π.Σ.)

«ένα παιδί και ένας ενήλικας συνεργάζονται για την επίλυση προβλημάτων, τα οποία το παιδί δεν μπορεί να επιλύσει μόνο του» (Παρασκευά & Παπαγιάννη, 2008: 90).

Ο εκπαιδευτικός και ο μαθητής σε διαδικασία συνεχούς αλληλεπίδρασης (2)

- Το **σχολείο** πολύ συχνά αποτελεί το σιγηνικό όπου διαδραματίζονται πολλών ειδών **συγκρούσεις**.
- Ο **εκπαιδευτικός** που αντιμετωπίζει μια περίπτωση σύγκρουσης, θα πρέπει να κρίνει την κατάσταση πριν επιλέξει ένα συγκεκριμένο τρόπο αντίδρασης. Από έρευνες φαίνεται ότι συνήθως υιοθετούν μια από τις παρακάτω **προσεγγίσεις** (Townley & Lee, 1993):

Ο εκπαιδευτικός και ο μαθητής σε διαδικασία συνεχούς αλληλεπίδρασης (3)

- Από τα παραπάνω καθίσταται σαφές ότι το περιβάλλον «τροφοδοτεί» το άτομο με **ερεθίσματα**, τα οποία αξιολογούνται και κατατάσσονται είτε ως «ουδέτερα» είτε ως «θετικά» είτε ως «αγχογόνα», ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που το άτομο κρίνει ότι υπάρχει κάποιος κίνδυνος (Lazarus & Folkman, 1984).
- **Τέσσερις** είναι οι **βασικές στρατηγικές** που έχουν εντοπισθεί και τις οποίες υιοθετούν, συνήθως, τα παιδιά, προκειμένου να χειριστούν μια **αγχογόνο κατάσταση** (Brenner, 1984):

➤ **Η άρνηση:** αγνοώντας την ένταση που τους προκαλεί η αγχογόνο κατάσταση

➤ **Η παλινδρόμηση:** επιδιώκοντας την ασφάλεια, τη στοργή και την προσοχή των σημαντικών άλλων, που θα τα κάνει να νιώσουν λιγότερο στρες

➤ **Η απόσυρση:** βγάζουν τον εαυτό τους ολοκληρωτικά εκτός της κατάστασης που τους προκαλεί στρες

➤ **Η παρορμητική αντίδραση:** προσωρινή μείωση της έντασης που νιώθουν.

Συνοψίζοντας

- Τα προβλήματα στον χώρο του σχολείου αφορούν συνήθως συγκρούσεις με τους εκπαιδευτικούς, δυσκολίες στις σχέσεις με τους συμμαθητές, δυσκολίες σχετικά με τη διαδικασία μάθησης και τις εξετάσεις.
- Οι διάφορες βιολογικές αλλαγές, η ανάγκη για ανεξαρτησία, οι σχέσεις με το άλλο φύλο και τους συνομηλίκους, καθώς και οι αποφάσεις για το μέλλον (σπουδές κ.λπ.) είναι μόνον ορισμένες από τις καταστάσεις που αντιμετωπίζει ένας έφηβος, και μπορούν να καταστούν πηγές στρες (Arnold, 1990).
- Ο παιδαγωγός έχει την ευθύνη για την αγωγή και την κοινωνικοποίηση του παιδιού (Ξωχέλλης, 1989). Η ψυχική, ηθική και κοινωνική ωριμότητα του ανθρώπου αποτελεί βασικό στόχο κάθε παιδαγωγού από το παρελθόν μέχρι σήμερα και εμπεριέχεται στην διδασκαλία του Κλήμεντος στον Παιδαγωγό. Αυτή η μέριμνα μαζί με τη γνώση και την εμπειρία καθιστά τον παιδαγωγό μια «παιδαγωγική αυθεντία» (Ξωχέλλης, 1991).

Η Συναισθηματική και Κοινωνική Αγωγή (Social and Emotional Learning)

ως παράγοντας επικοινωνίας και διαχείρισης της σχολικής τάξης (1)

- Η αποτελεσματικότητα των τεχνικών διαχείρισης της σχολικής τάξης θεμελιώνεται και βασίζεται, πολλές φορές, στην αξιοποίηση των γνωστικών και συμπεριφοριστικών θεωριών μάθησης.
- Για τον εκπαιδευτικό αποτελεί ιδιαίτερη πρόκληση η ανάπτυξη της γνώσης μέσω της υποστήριξης των διαδικασιών μάθησης και ενθάρρυνσης της αυτογνωσίας (self – awareness), προκειμένου οι διεργασίες που κατευθύνουν και ρυθμίζουν τη συμπεριφορά του μαθητή (self – direction, self – regulation) να διευκολύνονται, ώστε δάσκαλοι και μαθητές να αλληλεπιδρούν με τρόπους που να ευνοούν την οικοδόμηση της γνώσης και την μεταγνωστική ανάπτυξη (Gredler, 2001).
- Τα συναισθήματα σε ένα τόσο «πλούσιο» και πολυπαραγοντικό πλαίσιο μάθησης, μπορούν να διευκολύνουν ή ακόμη και να εμποδίσουν τη μάθηση.

Η Συναισθηματική και Κοινωνική Αγωγή
(Social and Emotional Learning)
ως παράγοντας επικοινωνίας και διαχείρισης της σχολικής τάξης
(2)

- **Η Συναισθηματική, λοιπόν και Κοινωνική Αγωγή** (Social and Emotional Learning) ή Συναισθηματική Νοημοσύνη (Emotional Intelligence) σύμφωνα με τον Elias και τους συνεργάτες του (1997), ορίζεται ως η διαδικασία μέσω της οποίας οι άνθρωποι μαθαίνουν:
 - Να αναγνωρίζουν και να διαχειρίζονται τα συναισθήματά τους
 - Να ενδιαφέρονται για τους άλλους
 - Να λαμβάνουν σωστές αποφάσεις
 - Να συμπεριφέρονται με υπευθυνότητα
 - Να αναπτύσσουν θετικές σχέσεις και
 - Να αποφεύγουν τις αρνητικές συμπεριφορές

Η Συναισθηματική και Κοινωνική Αγωγή (Social and Emotional Learning)

ως παράγοντας επικοινωνίας και διαχείρισης της σχολικής τάξης
(3)

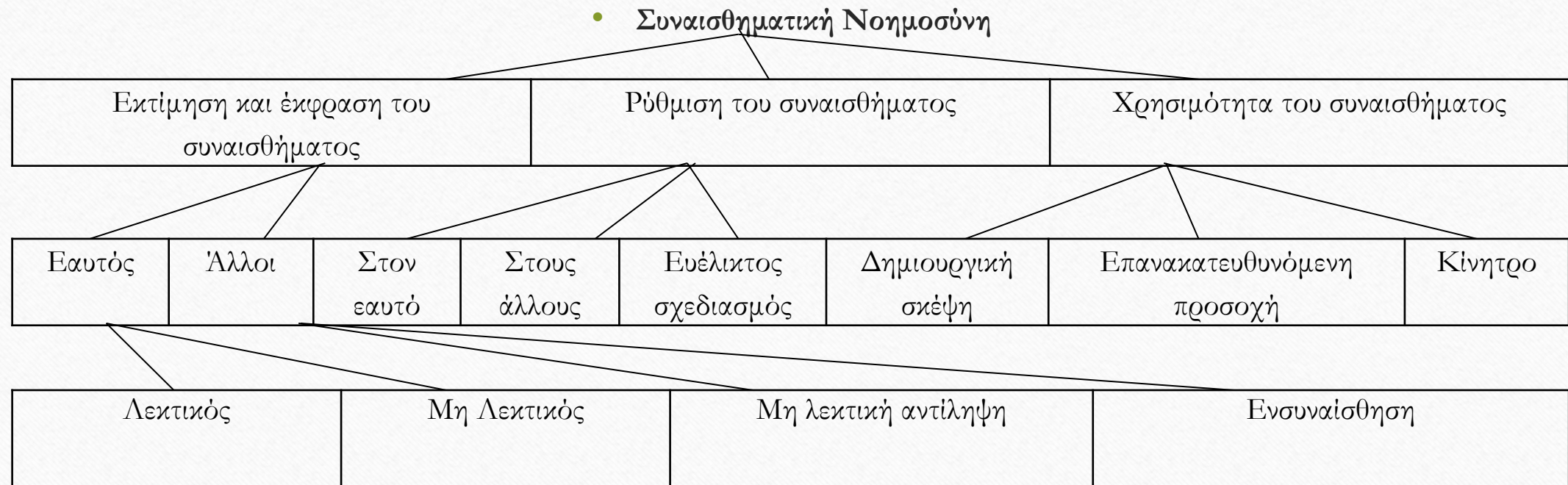
- Ο Robert Sylwester (1995) στον οδηγό του για εκπαιδευτικούς περιέγραψε συνοπτικά τις έξι (6) «περιοχές» στις οποίες η συναισθηματική και κοινωνική αγωγή πρέπει να ενωθούν για το κέρδος των παιδιών (Sylwester,1995). Συγκεκριμένα:
 - Αποδεχόμαστε και ελέγχουμε τα συναισθήματά μας
 - Χρησιμοποιούμε τις μεταγνωστικές μας δραστηριότητες
 - Χρησιμοποιούμε δραστηριότητες που προωθούν την κοινωνική αλληλεπίδραση
 - Χρησιμοποιούμε δραστηριότητες που μας παρέχουν συναισθηματικό περιεχόμενο
 - Αποφεύγουμε το έντονο συναισθηματικό στρες
 - Αναγνωρίζουμε τη σχέση ανάμεσα στα συναισθήματα και την υγεία

Η Συναισθηματική και Κοινωνική Αγωγή (Social and Emotional Learning)

ως παράγοντας επικοινωνίας και διαχείρισης της σχολικής τάξης (4)

- Δυο διαφορετικοί τρόποι γνώσης αλληλεπιδρούν στη δόμηση της διανοητικής μας ζωής και βρίσκονται σε αβαστή συνεργασία μεταξύ τους.
- Ο ένας, **λογικός νους**, είναι ο τρόπος κατανόησης του οποίου έχουμε επίγνωση, καθώς είναι πιο ενσυνείδητος, πιο στοχαστικός, πιο ικανός να εξετάζει τα δεδομένα και να συλλογίζεται · ωστόσο, υπάρχει παράλληλα με τον λογικό νου κι ένα άλλο σύστημα γνώσης, **παρορμητικό** και ιδιαίτερα ισχυρό, που μπορεί πολλές φορές να οδηγήσει σε **παράλογες σκέψεις** και **συμπεριφορές**, ο **συγκινησιακός νους** (Goleman ,2011).

Σχήμα 2. Η σύλληψη της έννοιας της Συναισθηματικής Νοημοσύνης. Peter Salovey & John D. Mayer (1990).
Journal of personality assessment, p.190.

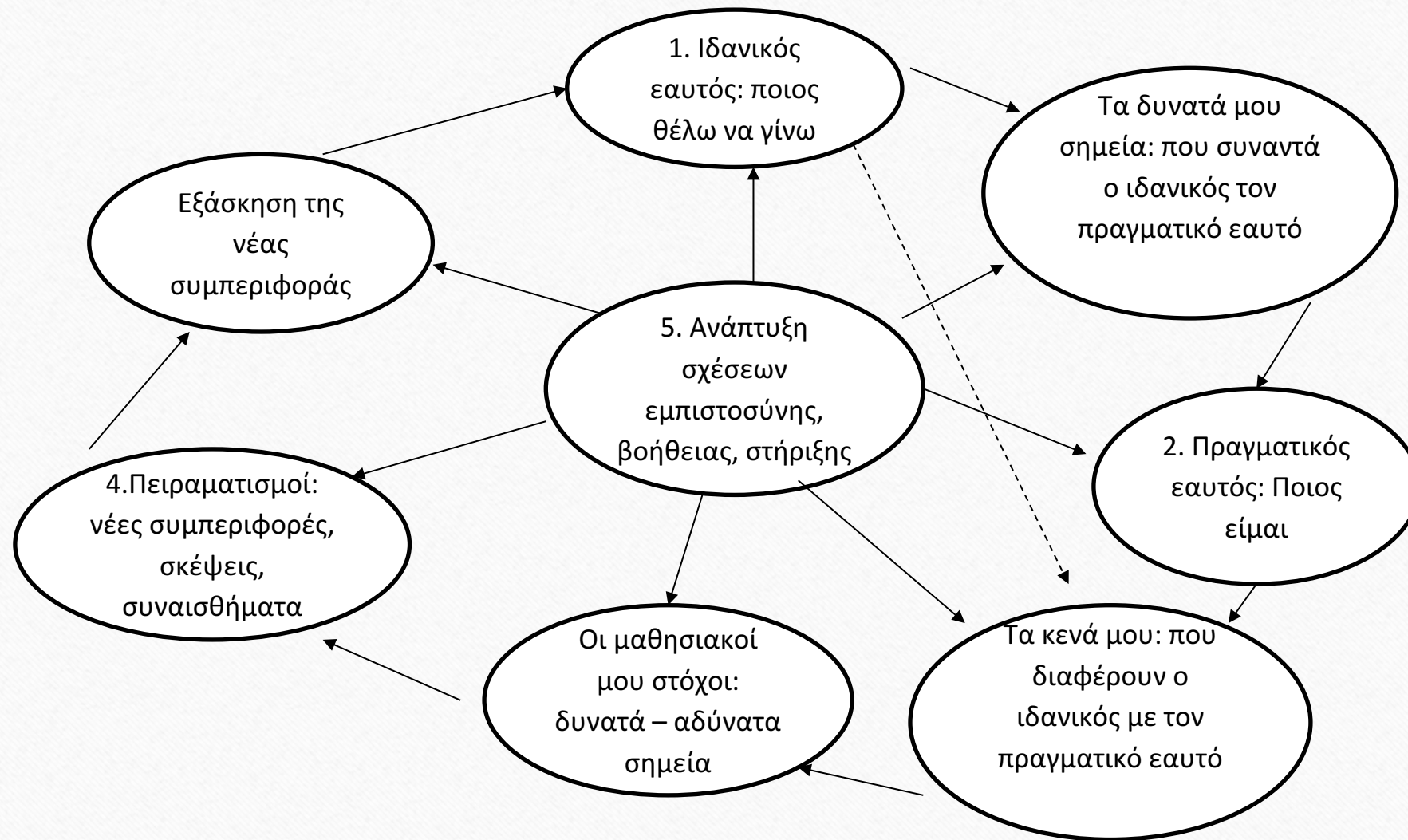

Η Συναισθηματική και Κοινωνική Αγωγή (Social and Emotional Learning)

ως παράγοντας επικοινωνίας και διαχείρισης της σχολικής τάξης (5)

- Σύμφωνα με τα παραπάνω, θα είναι εφικτό να εφαρμοστεί το κεντρικό στοιχείο του «μοντέλου αυτοκατευθυνόμενης μάθησης» που είναι η σκόπιμη ανάπτυξη ή η ενδυνάμωση μιας συγκεκριμένης αντίληψης σχετικά με το «ποιος είσαι» και «ποιος επιθυμείς να γίνεις» και σύμφωνα με τους Goleman, Boyatzis & McKee (2002:131) η διαδικασία που προτείνεται να ακολουθήσει κάποιος, περιλαμβάνει πέντε «ανακαλύψεις»:
 - Ποιος είναι ο ιδανικός/επιθυμητός εαυτός
 - Ποιος είναι ο πραγματικός εαυτός (δυνατά και αδύνατα σημεία)
 - Ποιο είναι το μαθησιακό πρόγραμμά του (βήματα που απαιτούνται)
 - Πειραματισμός και εξάσκηση σε νέες συμπεριφορές, σκέψεις και συναισθήματα
 - Ανάγκη ανάπτυξης σχέσεων εμπιστοσύνης και υποστήριξης που καθιστούν εφικτή την αλλαγή

Σχήμα 3. Η θεωρία της ανακατευθυνόμενης μάθησης του R. Boyatzis. Κατσαρός (2008:126). Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Συμπεράσματα (1)

- Η ανάπτυξη καλών διαπροσωπικών σχέσεων και η ανάπτυξη τεχνικών για τη γνωστική και συναισθηματική επίλυση ζητημάτων, προσφέρουν τα εχέγγυα της αποφυγής προβληματικών περιστατικών στα σχολεία.
- Μέγιστη βαρύτητα στη χριστιανική αλλά και στη σύγχρονη παιδαγωγική έχει το πρόσωπο του παιδαγωγού και η παιδαγωγική σχέση του με το παιδαγωγούμενο.
- Ο εκπαιδευτικός, προκειμένου να επιτύχει τη συνολική διαχείριση της σχολικής τάξης, με ό,τι συνεπάγεται αυτό τόσο σε διαπροσωπικό όσο και μαθησιακό επίπεδο, υιοθετεί ποικίλα στυλ συμπεριφοράς και επικοινωνίας με τους μαθητές.

Συμπεράσματα (2)

- Στο έργο του **Κλήμεντος, ο Παιδαγωγός** ενδιαφέρεται για την **πνευματική οικοδομή του παιδιού**, όπως αντίστοιχα οφείλει να μεριμνά και ο σύγχρονος παιδαγωγός.
- Οι συμπεριφορές που εκδηλώνονται στο χώρο του σχολείου, έχουν τόσο άμεσες χρονικά όσο και μακροπρόθεσμες επιδράσεις στη ζωή των μαθητών, η **κοινωνική και συναισθηματική αγωγή** ή αλλιώς η **προσωπική και κοινωνική ανάπτυξή τους** είναι σημαντικές και απαραίτητες στην **ολοκλήρωση της προσωπικής και διαπροσωπικής «ταυτότητάς» τους**, ώστε να επιτευχθεί η ανθρώπινη ικανοποίηση και ευτυχία.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ελληνόγλωσσες

- Βασιλάκη, Ε., Τριλιβα, Σ. & Μπεζεβέγκης, Η. (Επιμ.) (2001). Το στρες, το άγχος και η αντιμετώπισή τους. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ισηγώνης, Α.Μ. (1964). Ίστορία τῆς παιδείας. Αθήνα
- Καρολίδου, Σ.Α. (2016). Ο «Παιδαγωγός» του Κλήμεντος Αλεξανδρέως (Λόγος Α') ως πηγή της ιστορίας των πολιτιστικών, θρησκευτικών και παιδαγωγικών αντιλήψεων της εποχής του. Θεσσαλονίκη: Κυρομάνος.

- Κατσαρός, Ι. (2008). Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Καψάλης, Α. (2002). Σύγχρονη διδακτική. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη Εκδόσεις Α.Ε.
- Καψάλης, Α. (2004). Παιδαγωγική Ψυχολογία. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη Α.Ε.
- Εωχέλλης Π. (1989). Εκπαίδευση και εκπαιδευτικός σήμερα. Προβλήματα και προοπτικές στη σύγχρονη εκπαίδευση. Θεσσαλονίκη. Κυριακίδη Αφοί Α.Ε..
- Εωχέλλης, Π. (1991). Βασική εκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα. Διαπιστώσεις και προτάσεις, Φιλόλογος 64, 84-97.
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Π.Ι.) (2011). Νέο Σχολείο. Σχολική και Κοινωνική Ζωή Οδηγός Εκπαιδευτικού. Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Υπουργείο Παιδείας και Διά Βίου Μάθησης.
- Παρασκευά Φ. & Παπαγιάννη Αικ. (2008). Επιστημονικές και Παιδαγωγικές δεξιότητες για τα στελέχη της εκπαίδευσης. Αθήνα. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Ρεράκης, Η. (2006). Ο «άλλος» στο ελληνικό σχολείο. Ορθόδοξη χριστιανοπαιδαγωγική θεώρηση. Θεσσαλονίκη: Π. Πουρναράς.
- Ρεράκης, Η. (2010). Κοινωνική ένταξη και θρησκευτική αγωγή του μαθητή στο ελληνικό σχολείο. Θεσσαλονίκη: Π. Πουρναράς.
- Σακιάς, Δ. (1985). Πλάτωνας. Μια κριτική ανάλυση της κοινωνικής - πολιτικής θεωρίας του. Αθήνα: Gutenberg.
- Χατζηχρήστου, Χ. & Hopf, D. (1992). Αυτοαντίληψη μαθητών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Παιδαγωγική Επιθεώρηση, 17, 253-277.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ξενόγλωσσες

- Arnold, L. E. (1990). Stress in children and adolescents: Introduction and Summary. In L. E. Arnold (Ed.). *Childhood stress* (pp. 1-19). New York, NY: Wiley.
- Bateson, G. (1972). *The Logical Categories of Learning and Communication. Steps to an ecology of mind*. New York: Ballantine. Ανακτήθηκε 30.4.2017, από: http://www.biolingagem.com/ling_cog_cult/bateson_1972_%20logicalcategories_learningcommunication.pdf
- Brenner, A. (1984). *Helping children cope with stress*. S. Francisco. CA: Lexington Books
- Chambry, E. (ed.) (1970). *Platon, Oeuvres Complètes – La République (Livres I-III) (Collection Des Universités De France), 95, VI*. Paris: Société d' édition "Les Belles Lettres.
- Dick, B. (1979). *Communication skills*. St. Lucia: Organisational Studies Unit, Departments of Management and Psychology, University of Queensland.
- Durlak, J.A. (1998). Common risk and protective factors in successful prevention programs. *American Journal of Orthopsychiatry*, 68 (4), 512-520. Ανακτήθηκε 30.4.2017, από: https://www.researchgate.net/profile/Joseph_Durlak/publication/13477660_Common_Risk_and_Protective_Factors_in_Successful_Prevention_Programs/links/0c96051c2230ad405d000000.pdf
- Elias, M.J., Zins, J.E., Weissberg, R.P., Frey, K.S., Greenberg, M.T., Haynes, N.M., Kessler, R., Schwab-Stone, M.E., Shriver, T.P. (1997). *Promoting social and emotional learning: Guidelines for educators*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development. Ανακτήθηκε 11.5.2017, από: <https://www.pausd.org/sites/default/files/pdf-faqs/attachments/promoting%20social%20and%20emotional%20learning.pdf>
- Evertson, C. M., Emmer, E. T., & Worsham, M. E. (2003). *Classroom management for elementary teachers*. Boston: Allyn and Bacon.
- Goleman, D., Boyatzis, R.E. and McKee, A. (2002). *Primal Leadership: Realizing the Power of Emotional Intelligence*. Boston: The Harvard Business Review Press.
- Goleman D. (2011). Η Συναισθηματική Νοημοσύνη. Γιατί το «EQ» είναι πιο σημαντικό από το «IQ»; (μτφρ. Α. Παπασταύρου). Αθήνα: Πεδίο.
- Gordon, T. (1974). *T.E.T.: Teacher effectiveness training*. New York: Peter H. Wyden.
- Gredler, M. E. (2001). *Learning and instruction: Theory into practice* (4th ed.). NJ: Prentice Hall.
- Greenspan, S. & Driscoll, J. (1997). The role of intelligence within a broad model of personal competence. In D. P. Flanagan, J., Genshaft, L. & Harrison, P.L. (Eds.). *Contemporary intellectual assessment: Theories, tests, and issues* (pp. 131-150). New York: Guilford Press.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Harland, T. (2003). Vygotsky's Zone of Proximal Development and Problem-based Learning: linking a theoretical concept with practice through action research. *Teaching in Higher Education*, Vol. 8, No. 2, pp. 263–272. Ανακτήθηκε 08.5.2017, από: https://www.researchgate.net/profile/Tony_Harland/publication/233309078_Vygotsky's_Zone_of_Proximal_Development_and_Problem-based_Learning_Linking_a_theoretical_concept_with_practice_through_action_research/links/00b7d533a6772cbbf3000000.pdf
- Jones-Sears, S., & Milburn, J. (1990). School-age stress. In Arnold, L.E. (Ed.). *Childhood stress* (pp. 223-246). New York, NY: Wiley.
- Lazarus, R. S. & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and coping*. New York, NY: Springer.
- Rende, R.D. & Killen, M. (1992). Social interaction antecedents to conflict in young children. *Early Childhood Research Quarterly*, 7, 551-563.
- Salovey, P. & Mayer, J.D. (1990). Emotional Intelligence. *Journal of personality assessment*. Baywood Publishing Co., pp. 185 – 211. Ανακτήθηκε 11.5.2017, από: http://www.unh.edu/emotional_intelligence/EIAssets/EmotionalIntelligenceProper/EI1990%20Emotional%20Intelligence.pdf
- Sarafino, E. P. (1999). *Health psychology: Biopsychosocial interactions* (3rd ed.). New York, NY: Wiley.
- Snowman, J., Mc. Cown, R. & Biehler, R. (2006). *Psychology applied to teaching*. 12th ed. Boston. Houghton Mifflin Company. New York. Ανακτήθηκε 22.3.2017, από: https://www.researchgate.net/profile/Fiona_Bryer/publication/44960911_Psychology_Applied_to_Teaching/links/0deec528ec74581124000000/Psychology-Applied-to-Teaching.pdf .
- Staelin, O. (ed.) (1992). Ο Παιδαγωγός Α', Β', Γ' - Κλήμεντος Αλεξανδρέως *Άπαντα τὰ ἔργα* (μτφρ. Π.Κ. Χρήστου), τ. 1. Θεσσαλονίκη: ΕΠΕ.
- Sylwester, R. (1995). *A Celebration of Neurons: An Educator's Guide to the Human Brain*. Alexandria, Va.: ASCD. Ανακτήθηκε 11.5.2017, από: <http://pratclif.com/brain/neurons.htm>.
- Townley, A. & Lee, M. (1993). *Training for trainers: Staff development in conflict resolution skills*. Amherst, MA: National Association for Mediation in Education.
- Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in Society: the development of higher mental processes*. Cambridge: Harvard University Press.

Ευχαριστώ πολύ για την
προσοχή σας!